

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, доцента Оксани ГОРПИНЮК на дисертацію Віти МАТОЛИЧ «Охорона професійних таємниць у кримінальному провадженні», подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право

Актуальність теми дослідження. Конституційною основою захисту професійних таємниць є стаття 32 Конституції України, яка містить заборону втручатись в особисте і сімейне життя, а також передбачає, що збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди не допускається, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини. Водночас суб'єкти кримінального провадження в особі уповноважених органів державної влади легітимно отримують доступ до різного роду професійних таємниць під час здійснення заходів забезпечення кримінального провадження чи негласних слідчих дій. Збирання та передача таємної інформації виступає у таких випадках необхідною умовою належного розслідування кримінальних правопорушень, досягнення основних результатів кримінального провадження. Одночасно таємниця спілкування та невтручання у приватне життя відповідно до положень КПК України – це ті засади, яким повинні відповідати зміст та форма кримінального провадження. У такий спосіб законодавець намагається досягти балансу між приватними та публічними інтересами під час здійснення кримінального провадження для забезпечення всебічного, об'єктивного розслідування кримінальних правопорушень з дотриманням конституційних прав його учасників. Саме дослідженню процедури отримання та використання інформації, що становить професійну таємницю, для виконання завдань кримінального провадження з

урахуванням інтересів усіх його сторін присвячене дисертаційне дослідження Віти Матолич, актуальність якого не викликає жодних сумнівів.

Обґрунтованість, достовірність та новизна представлених результатів дослідження. Новизна наукових положень визначається тим, що дисертація є комплексним дослідженням процедури отримання та використання інформації, що становить професійну таємницю, для виконання завдань кримінального провадження.

Ознайомлення з дисертацією дозволяє, насамперед, констатувати безсумнівно позитивні положення роботи. Цілком слушним слід вважати висновок авторки щодо необхідності внесення змін до КПК України з метою приведення у відповідність термінології, яка вжита у спеціальному законодавстві (законодавстві про інформацію) та у КПК України, з метою забезпечення єдиного підходу до тлумачення вжитих у КПК України понять. А саме: терміни «охоронювана законом таємниця», «таємниця, що охороняється законом» слід змінити на термін «інформація з обмеженим доступом», який вжито у законодавстві про інформацію та який за своїм змістом є правильним відповідником наведених у КПК України понять. Поділяю думку дисертантки про те, що професійна таємниця не завжди має похідний характер. Інформація, яка становить професійну таємницю, включає в себе не тільки інформацію, яка довірена представнику певної професії, а також інформацію, яку він отримує, реалізуючи свої повноваження (подаючи запити, вчиняючи певні дії на виконання своїх посадових обов'язків) та інформацію, яку він створює з метою виконання поставлених перед ним завдань. Вважаю слушною пропозицію авторки виключити з КПК України норми права, які дозволяють уникати процедури судового контролю з надання доступу до інформації, що становить банківську таємницю, у ході здійснення кримінального провадження. Це, зокрема, норми щодо отримання такої інформації на

підставі запиту правоохоронних органів. Схвальною слід вважати пропозицію авторки викласти у новій редакції ст. 367 КПК України, закріпивши на законодавчому рівні зміст та обсяг поняття «таємниця ухвалення судового рішення», яка становить інформацію про хід ухвалення судового рішення, а саме: інформацію, що стосується індивідуальної оцінки обставин, які підлягають встановленню у кримінальному провадженні та інформацію щодо ходу обговорення цих обставин складом суду, інші доводи, висновки і міркування суддів щодо результатів розгляду кримінального провадження. Позитивними та доречними слід вважати пропозиції авторки про внесення змін до ст. 65 КПК України, що стосуються уточнення кола осіб, які не можуть бути допитані як свідки (зокрема викривачі – про відомості, що становлять професійну таємницю, інші особи, уповноважені законом на вчинення прирівняних до нотаріальних дій, про відомості, які становлять нотаріальну таємницю; інші особи, які були присутні на сповіді чи при здійсненні обряду покаяння; судді та присяжні про інформацію, що становить таємницю ухвалення судового рішення, за винятком випадків втручання у діяльність судді зі здійснення правосуддя). Натомість експертів з цього переліку слушно виключити. Вельми актуальними та доречними слід вважати пропозиції Матолич В.В. внести зміни до КПК України з метою визначення спеціальної процедури проведення обшуку, в ході якого можуть бути вилучені документи, які містять інформацію, що становить професійну таємницю, а також зміни щодо вдосконалення наявних норм права. Зокрема, доповнити КПК України новою статтею 236¹ «Обшук приміщення, де здійснюють свою професійну діяльність адвокати, лікарі, нотаріуси, журналісти».

Обґрунтованість та достовірність отриманих результатів обумовлена також вдало продуманою структурою роботи, відповідністю мети дослідження тим завданням, які ставить перед собою дисертантка,

ретельною аналітичною роботою над широкою джерельною базою, у тому числі положеннями кримінального процесуального законодавства провідних європейських держав, цікавими прецедентами Європейського суду з прав людини, а також вміннями авторки критично оцінювати нормативні приписи та теоретичні підходи, по-новому пропонувати вирішення поставлених завдань.

Оцінка змісту дисертації, рівня виконання поставлених завдань та оволодіння методологією наукової діяльності. Загалом науковий рівень рецензованої роботи дозволяє надати виключно позитивну оцінку її змісту, визнати її завершеною науковою працею, яка характеризується єдністю змісту і свідчить про особистий внесок Віти Матолич в науку кримінального процесуального права. Дисертація виконана на належному науковому рівні. План роботи складено структурно вдало, що дозволяє повно та всебічно охопити об'єкт дослідження.

Розділ перший авторка присвятила з'ясуванню змісту та обсягу поняття «професійна таємниця», а також етичному аспекту використання інформації, що становить професійну таємницю.

У розділі другому дисертантка детально та всебічно здійснила правовий аналіз окремих видів професійних таємниць, що й дозволило сформулювати низку важливих пропозицій щодо змін як чинного КПК України, так і іншогогалузєвого законодавства з метою покращення реалізації завдань кримінального судочинства.

Третій розділ присвячений способам збирання та захисту інформації, що становить професійну таємницю у кримінальному провадженні, у якому розкрито основні проблемні питання з означеної теми та запропоновано оригінальні шляхи їх подолання.

Загалом дисертаційна робота Віти Матолич є самостійним та оригінальним дослідженням, в результаті якого запропоновано низку науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення кримінального

процесуального законодавства, сформульовано правила, які сприятимуть виконанню завдань кримінального провадження та справедливості судового розгляду в цілому.

Методологія дисертаційного дослідження підібрана вдало та продумано. Методологічну основу дисертаційного дослідження становлять філософські, загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, а саме: діалектичний метод, метод системно-структурного аналізу; формально-юридичний та формально-догматичний методи, метод порівняльного аналізу та статистичні методи.

Наукове та практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що сформульовані в дисертації висновки та пропозиції: можуть бути використані в освітньому процесі при викладанні навчальних дисциплін «Кримінальне процесуальне право України», «Прокурорська і судова етика», «Теоретико-прикладні проблеми кримінального судочинства», а також рекомендовані до вивчення під час самостійної підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр» та «магістр»; використані в освітньому процесі при викладанні навчальних дисциплін «Кримінальний процес», «Актуальні проблеми кримінального права і процесу», «Практикум із складання процесуальних документів» для бакалаврів та магістрів; використані в практичній діяльності органів прокуратури під час здійснення нагляду за дотриманням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове розслідування та підтримання державного обвинувачення у суді.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих наукових працях. Наукові положення, які містяться в дисертації, відображені в публікаціях та апробовані здобувачкою. Кількість та науковий рівень підготовлених наукових праць відповідає вимогам, встановленим для оприлюднення результатів дисертації. Основні положення дисертації відображено у 13 публікаціях, з яких: 3 статті

опубліковані у наукових фахових виданнях, перелік яких затверджено МОН України; 1 стаття опублікована у закордонному виданні, проіндексованому у Web of Science Core Collection; 9 тез доповідей.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушення академічної доброчесності. Під час детального розгляду змісту дисертаційної роботи порушень академічної доброчесності не виявлено.

Дискусійні положення та зауваження. Оцінюючи у цілому позитивно дослідження Віти Матолич вважаю за доцільне висловити кілька міркувань та побажань.

1. У дисертаційній роботі авторка здебільшого аналізує проблемні питання, які стосуються збирання відомостей, що становлять професійну таємницю під час здійснення такого заходу забезпечення кримінального провадження як тимчасовий доступ до речей і документів. Водночас видається, що значний ризик невиправданого доступу до професійної таємниці існує й під час проведення негласних слідчих дій, а саме втручання у приватне спілкування. Тому хотілося б почути думку дисертантки про те, чи достатньою мірою регламентовано у КПК України питання охорони конфіденційної інформації про особу, що може становити професійну таємницю саме під час негласної слідчої дії – втручання у приватне спілкування?

2. Відповідно до ч.5 ст.258 КПК України втручання у приватне спілкування захисника, священнослужителя з підозрюваним, обвинуваченим, засудженим, виправданим заборонене. Відповідно під час захисту було б цікаво послухати позицію дисертантки щодо доцільності розширення категорії осіб, які здійснюють професійні чи службові обов'язки та втручання у спілкування яких з підозрюваним, обвинуваченим, засудженим, виправданим слід заборонити.

Однак, сформульовані міркування та побажання носять, головним чином, дискусійний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку виконаного Вітою Матолич дослідження.

Висновок: рецензоване дисертаційне дослідження є самостійною кваліфікаційною науковою працею, яка виконана здобувачкою особисто, містить нові науково обгрунтовані результати у сфері кримінального процесу, що у сукупності забезпечують вирішення важливого науково-прикладного завдання щодо охорони професійних таємниць у кримінальному провадженні.

Зміст дисертації Віти Матолич «Охорона професійних таємниць у кримінальному провадженні» відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а також Вимогам до оформлення дисертації, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, а її авторка – Віта Матолич, за результатами успішного захисту, – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри кримінально-правових
дисциплін Інституту права
Львівського державного
університету внутрішніх справ

Оксана ГОРПИНЮК

